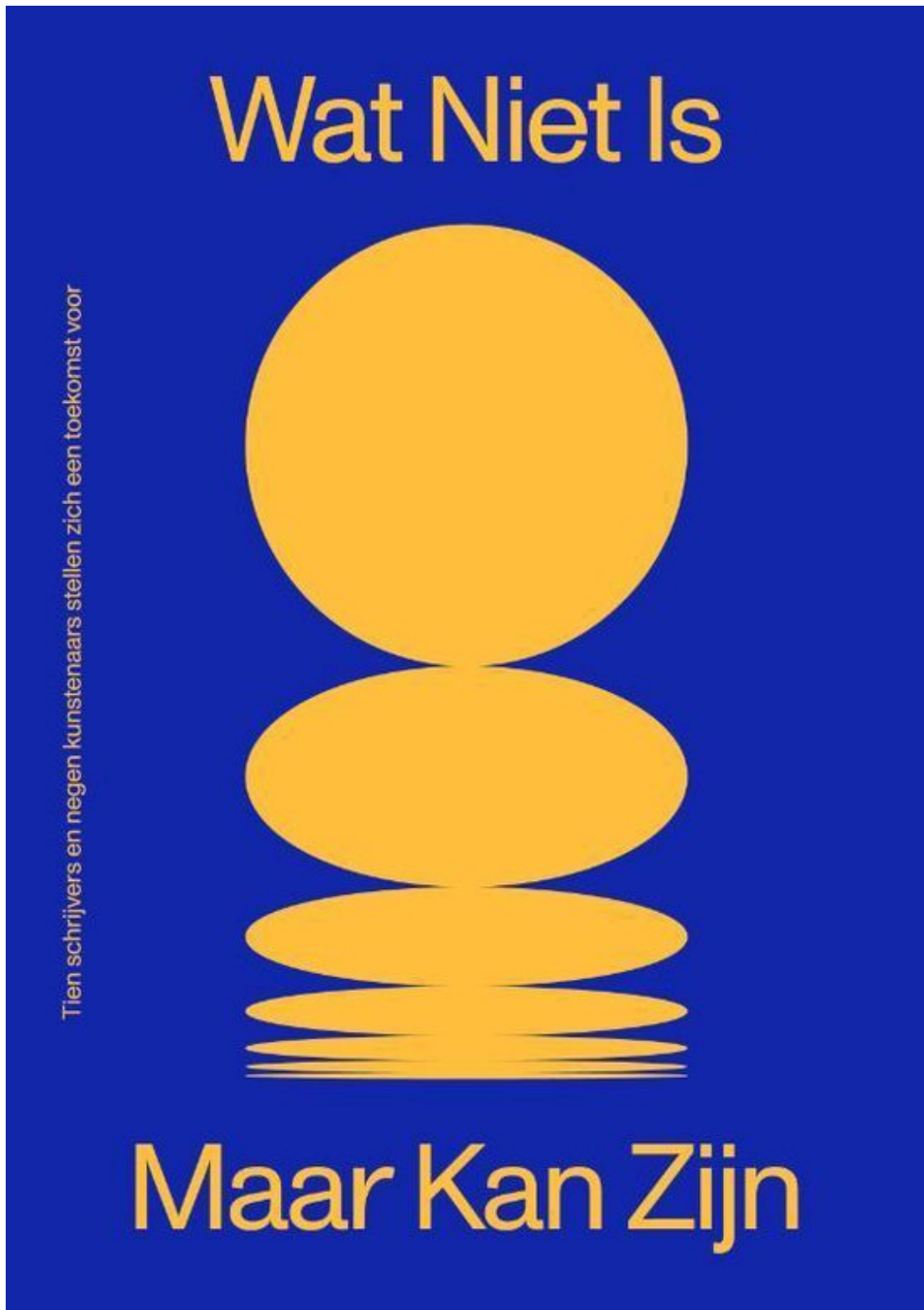

Een bundel toekomstige werelden

tijdschriftlover.nl/lover_tipt/een_bundel_toekomstige_werelden

Wat niet is maar kan zijn

T
Ruth Timmermans • 10 nov 2020

Wat Niet Is Maar Kan Zijn

Hoe zou een betere wereld eruitzien als je vandaag zou sterven en over enkele generaties zou terugkeren? Die urgente vraag stelde jurist en auteur Michelle Alexander zich in een essay voor de New York Times in 2018. In *Wat Niet Is Maar Kan Zijn* staat solidariteit tussen generaties – ook toekomstige - centraal. Door de nadruk op pluriforme verhalen, sociale rechtvaardigheid, vrijheid en duurzaamheid is het ook een feministisch boek.

Alexanders stelling is anno 2020 nog acuter want voor een betere (post-corona) wereld hebben we immers meer verbeeldingskracht nodig dan de ‘economie terug op gang te brengen’. Dat besef is ook doorgedrongen tot de mainstream: de drie Nederlandse planbureaus riepen recent de overheid op om niet alleen op korte termijn de gevolgen van de corona-pandemie te verzachten maar vooral ook de groeiende sociale ongelijkheid en de klimaatverandering op lange termijn aan te pakken.

Onderbelicht

Een denktank bestaand uit Ghanese fietsmakers die *first worldproblems* oplost. Een *floating island*, zoals in *Wonder Woman*, maar dan met een bibliotheek vol toekomstige werelden. Bergen die weer bergen worden. Of een voorstel voor de wederopbouw van de Syrische stad Homs waarbij sektarische scheidslijnen verdwijnen. Een verplichte Toekomst Effecten Rapportage om de impact van beleidsmaatregelen op toekomstige generaties te berekenen.

Op het eerste gezicht zijn de bijdragen van Femke Herregraven, Müge Yilmaz, de Ghana Thinktank, Marwa Al-Sabouni en Jan van de Venis niet uitgesproken (intersectioneel) feministisch. Echter, ze slopen allemaal de dominante narratieven die de traditionele, maar steeds wankelere machtsverhoudingen en hiërarchieën – ook tussen generaties – schragen. Wie vertelt wat, waar en waarom? Welke verhalen worden gehoord? Welke verhalen blijven onderbelicht? Welke leerrijke én schadelijke narratieven uit het verleden nemen we (nog altijd) mee? En welke verhalen zullen in de toekomst worden verteld?

Co-bevrijding

In het meest speculatieve verhaal ‘Het Prachtige Ongeluk’ keert journalist Sander Donkers na ‘de grote crash’ terug als een Braziliaanse jongen in een wereld die lijkt op het hiernamaals in de Netflix-serie *The Good Place*. Zijn oma is dolgelukkig in deze *brave new world*, maar er knaagt iets. De verhalen van zijn opa die de oude wereld vertegenwoordigt en de vele uren geschiedenisonderwijs – of beter propaganda – roepen een onbestemd verdriet op.

Ook in Vamba Sherifs verhaal ‘De Teruggekeerde’ gaat het over wie welk verhaal vertelt en welk verhaal wordt gehoord. Een vierde kind belichaamt de drie eerdere overleden kinderen: een al teruggekeerd kind dat bijzondere kennis deelt in het heden.

Welk verhaal we onthouden staat centraal in de bijdrage van de Peruaanse kunstenaar Martínez Garay over de toekomst van de Andes-identiteit. Een narratief dat sinds het kolonialisme en tot op heden met geweld wordt onderdrukt. Haar zoektocht naar een toekomst van die tradities, is tevens een zoektocht naar co-liberation, ook een voorwaarde uit het feminisme voor een betere wereld.

Economie

De meest radicaalfeministische en misschien ook ongemakkelijkste bijdrage komt van kunstenaar en schrijver Louwrien Wijers. In haar ideale wereld – sterk beïnvloed door Oosterse filosofie – zijn haar toekomstdromen over het basisinkomen, vrij onderwijs, eerlijke voeding, directe democratie, matriarchaat en een puur stervensproces uitgekomen.

Wijers stelt vooral ons consumentisme ter discussie: economie betekende oorspronkelijk huishouden; het Frans woord *économiser* betekent zuinig zijn. Een actueel thema nu we ons afvragen of we in het post-corona wel op dezelfde voet willen doorgaan. Politici zonder verbeelding jagen ons graag terug de winkelstraat en de horeca in om de ‘economie’ aan te jagen. Het feminisme en de afgelopen maanden hebben ons echter geleerd dat we minder nodig hebben. De Australische Sisonke Msimang wil dan ook graag terugkomen in een wereld waarin we minder consumeren en meer liefhebben.

Pluriforme, mondiale dialoog

Een rechtvaardiger toekomst met meer sociale cohesie kan alleen worden gebouwd op pluriforme verhalen. ‘Wie een alternatieve toekomst voor de wereld voor ogen heeft, een die globale gelijkwaardigheid propageert, zal rekening moeten houden met de ontelbare verhalen die ons hebben gebracht naar waar wij nu zijn’, aldus dichter Dean Bowen die eraan toevoegt dat dit een onhaalbaar streven is.

Bowen – filosoferend met zijn pasgeboren neefje op de arm – doet zelf een poging om vanuit het werk van de Franse filosoof Levinas en het Ubuntu een nieuwe radicaal narratief over empathie voor de ander te creëren, de basis voor een rechtvaardiger wereld. Ook schrijver Rashid Novaires wil in 2079 mondiale perspectieven – vaak gebaseerd op orale tradities – terugzien in de dialoog: zijn kinderen zouden leren over de Yoruba-wijsgeer runmila, die door de Nigeriaanse filosofe Sophie Oluwole (1935-2010) op gelijke hoogte is gesteld met Socrates.

Privileges

Nog niet iedereen is klaar om pluriformiteit radicaal te omarmen, en de bundel besteedt daar ook aandacht aan. Voormalig denker des vaderlands – en witte man – René ten Bos geeft dat eerlijk toe: hij stelt dat de toekomst vrij, feministisch en ecologisch moet zijn, maar zijn eigen tekorten en de vrees voor het opgeven van zijn privileges, verlammen hem.

Voor het essay *What if We're All Coming Back?* dat de inspiratie vormde voor deze bundel, haakt Michelle Alexander in op een beroemd vraagstuk uit John Rawls' *Theory of Justice* (1971): als we niet weten hoe we in de toekomst terugkeren – dat kan dus ook zonder enig privilege op een ongelukkige plek in een duistere tijd zijn – zouden we dan meer geneigd zijn tot solidariteit?

Radicaal

De scherpzinnige journalist Clarice Gargard keert in haar antwoord de vraag meteen om: wie behoort tot een gemarginaliseerde groep beschikt helemaal niet over het voorrecht om bedachtzaam te zijn zoals Ten Bos. Ze stelt dat we nu na moeten denken over welke wereld we willen achterlaten aan de volgende generaties en handelen alsof we de wereld nu radicaal kunnen veranderen.

Dus, wat is niet is maar binnenkort al moet zijn. Anders keren we simpelweg terug naar dezelfde wereld.

Wat Niet Is Maar Kan Zijn is een zorgvuldig samengestelde, geredigeerde en vormgegeven bundel. In de prikkelende antwoorden van de negentien kunstenaars, schrijvers en denkers uit de hele wereld – een mooie afwisseling van speculatieve fictie, persoonlijke reflecties en intrigerende beelden – vind je geen doorwrochte feministische theorie, inktzwarte dystopie of typische sci-fi met techno-optimisme maar radicale en vaak ook geestige verbeelding over een rechtvaardigere en duurzamere toekomstige werelden voor alle generaties. Wat nu nog niet is, maar hopelijk wel snel zal zijn.

Wat Niet Is Maar Kan Zijn: Tien schrijvers en negen kunstenaars stellen zich een toekomst voor is een initiatief van Nest - ruimte voor kunst (Den Haag) in samenwerking met Mister Motley en uitgegeven door Jurgen Maas. Naast het boek is er de tentoonstelling *A Fair Share of Utopia* tot 22 november in Nest (Den Haag) en CBK Zuidoost (Amsterdam).

Steun LOVER!

Vond je dit een goed artikel? Wil je dat Nederlands oudste feministische tijdschrift blijft bestaan? Laat je waardering blijken door een (eenmalige) donatie en help ons. LOVER draait uitsluitend op vrijwilligers en donaties. Elke euro is welkom en wordt gewaardeerd. Meer informatie vind je [hier](#).

Uw reactie

Uw reactie

